

ประเมินผลการบริหารจัดการและการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทรา

EVALUATION OF MANAGEMENT AND QUALITY ASSURANCE OF THE COVID-19 VACCINE IN CHACHOENGSAO PROVINCE

กานต์นรินทร์ จารามร

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทรา

KARNNARUT JARAMORN

CHACHOENGSAO PROVINCIAL PUBLIC HEALTH OFFICE

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมิน โดยใช้รูปแบบชิปปี้โมเดล (CIPP model) มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการบริหารจัดการวัคซีนโควิด 19 ประเมินผลการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการและการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทรา กลุ่มตัวอย่างเป็นคณะทำงานบริหารจัดการวัคซีนโควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทรา กำหนดขนาดจากสูตรทายามานะ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 70 คน สุ่มด้วยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย 1) แบบประเมินผลการบริหารจัดการและการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทรา 2) แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเรื่องการบริหารจัดการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 และ 3) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เรื่องแนวทางการบริหารจัดการวัคซีนโควิด 19 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่า การบริหารจัดการวัคซีนโควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทราในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.87$, S.D.=0.462) โดยพบว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมมีการปฏิบัติมากที่สุด ($\bar{X} = 4.38$, S.D.=0.601) ด้านปัจจัยนำเข้า ($\bar{X} = 3.84$, S.D.=0.420) ปัจจัยด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 3.18$, S.D.=0.450) และปัจจัยด้านผลผลิต ($\bar{X} = 4.06$, S.D.=0.380) มีการปฏิบัติในระดับมาก ผลการประเมินการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 คลังวัคซีนของหน่วยบริการจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าด้านระบบลูกโซ่ความเย็น เจ้าหน้าที่ไม่มั่นใจในแนวทางปฏิบัติทั้งการจัดเก็บและการขนส่งวัคซีน ด้านคุณภาพการให้บริการ พบว่าต้องเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับคุณภาพวัคซีนโควิด 19 และแนวทางการให้บริการแก่ประชาชน ด้านการบันทึกข้อมูลพบว่าแนวทางปฏิบัติ ด้านระบบสารสนเทศของหน่วยงานไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกันและมีความล่าช้าส่งผลให้ประชาชนเกิดความไม่มั่นใจในการเข้ารับการฉีดวัคซีน และข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการและการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทราได้แก่ 1) จัดตั้งคณะทำงานการบริหารจัดการวัคซีนแบบบูรณาการทุกภาคส่วน 2) จัดทำแนวทางปฏิบัติเรื่องการบริหารจัดการวัคซีนจังหวัดฉะเชิงเทราที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน 3) จัดอบรมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัคซีนโควิด 19 และระบบลูกโซ่ความเย็นสำหรับบุคลากร 4) จัดตั้งคณะทำงานกำกับติดตามคุณภาพการให้บริการวัคซีนโควิด 19 และ 5) ปรับปรุงระบบสารสนเทศให้สอดคล้องกับระบบการบันทึกข้อมูลวัคซีนตามนโยบายที่กำหนด ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาสามารถนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายด้านการบริหารจัดการวัคซีน การวางแผนงาน โครงการต่างๆ เพื่อลดผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : ประเมินผล, วัคซีนโควิด19, การบริหารจัดการ, การประกันคุณภาพวัคซีน

Abstract

This research was evaluation research. using the CIPP model. The purpose was to evaluate of management of the COVID-19 vaccine, quality assurance of the COVID-19 vaccine and prepare a policy proposal for the COVID-19 vaccine management and quality assurance in Chachoengsao province. The sample group was the COVID-19 vaccine management working group. Determine the size from the Taro Yamane (Yamane, 1973) and selected by stratified random sampling of 70 people. The Tools used to collect data were an evaluation form and an in-depth interview form. The quantitative data were analyzed using basic statistics such as frequency, percentage, mean and standard deviation and analyzing qualitative data with content analysis.

The results of the study found that the overall management of the COVID-19 vaccine in Chachoengsao province is practiced at a high level ($\bar{X}$ =3.87, S.D.=0.462). The environment factor has the most practice ($\bar{X}$ =4.38, S.D.=0.601) and the input factor ($\bar{X}$ =3.84, S.D.=0.420), process factor ($\bar{X}$ =3.18, S.D.=0.450), and production factor were practiced at a high level ($\bar{X}$ = 4.06, S.D.=0.380). The evaluation results for quality assurance of the COVID-19 vaccine inventory of Chachoengsao provincial service unit found that the cold chain system: The officials were unsure of the practices for storing and transporting vaccines. The service quality was found that knowledge and understanding of the quality of the COVID-19 vaccine must be increased and how to provide services to the public. The agency's information system was not in the same direction and there is a delay. As a result, people have no confidence in getting vaccinated. The prepared policy proposal for the COVID-19 vaccine management and quality assurance in Chachoengsao province was 1) establishment of an integrated vaccine management working group for all sectors, 2) establish clear written guidelines for vaccine management in Chachoengsao province, 3) provide knowledge and understanding training about the COVID-19 vaccine and cold chain system for personnel, 4) establishment of a working group to monitor the quality of the COVID-19 vaccine service and 5) improve the information system to be in line with the vaccine data recording system according to the established policy. The results of the study can be used to formulate vaccine administration policies, plan projects, and effectively reduce the epidemic's impact of the epidemic.

Keywords : evaluate, the COVID-19 vaccine, management system, quality assurance vaccine

บทนำ

ประเทศไทยเริ่มดำเนินการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีนอย่างเป็นระบบตั้งแต่ปี พ.ศ. 2520 ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันภายใต้แผนพัฒนาการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค (expanded program on immunization : EPI) โดยกำหนดให้หน่วยงานสาธารณสุขของรัฐเป็นผู้ดำเนินการ โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะลดอัตราป่วยและอัตราตายด้วยโรคติดต่อที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีน (กรมควบคุมโรค, 2564) โดยในระยะแรกกรมควบคุมโรคเป็นผู้รับผิดชอบในการกระจายวัคซีนให้กับสถานพยาบาลต่างๆ ต่อมาในปี 2552 สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติได้สนับสนุนงบประมาณให้กับกรมควบคุมโรคในการดำเนินการโครงการนำร่องในการจัดหาและกระจายวัคซีนสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคผ่านระบบผู้แทนจำหน่ายเป็นผู้บริหารสินค้าคงคลังแทนลูกค้า (vendor managed inventory : VMI) ขององค์การเภสัชกรรม มีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือต้องการพัฒนาระบบจัดส่งและกระจายวัคซีน การจัดการคลังวัคซีนและระบบลูกโซ่ความเย็น (VMI and cold chain management) ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งการดำเนินการบริหารจัดการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคโดยระบบ VMI นั้น เป็นการประกันคุณภาพการขนส่งวัคซีนจากคลังวัคซีนประเทศมายังหน่วยงานสาธารณสุขที่เป็นคลังวัคซีนให้อยู่ในช่วงอุณหภูมิที่เหมาะสมซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากวัคซีนเป็นชีววัตถุที่มีความคงตัวต่ำ บางชนิดไวต่อความร้อน บางชนิดไวต่อความเย็นและบางชนิดไวต่อแสง ดังนั้นวัคซีนจะสูญเสียคุณภาพได้ ถ้าอยู่ในอุณหภูมิที่ไม่เหมาะสม หน่วยบริการสาธารณสุขที่เป็นคลังวัคซีนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดเก็บขนส่งและควบคุมกำกับอุณหภูมิที่ได้มาตรฐานและมีการบำรุงรักษาอุปกรณ์เป็นระยะ หากพบปัญหาในจุดใดจะสามารถดำเนินการแก้ไขได้อย่างทันท่วงทีเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพของวัคซีน (ศิริรัตน์ เตชะรัตน์,

2554) ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาเร่งรัดและปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อป้องกันโรคติดต่อที่ป้องกันได้ด้วยวัคซีนโดยการผสมผสานเข้ากับงานสาธารณสุขตามปกติ มีการเพิ่มชนิดของวัคซีนให้มากขึ้น มีการปรับปรุงระบบบริหารจัดการแก่ผู้มารับวัคซีน เพื่อให้มีความครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายสูงสุด (กุลกัญญา โชคไพบูลย์กิจ, 2550) การบริหารจัดการวัคซีนและการประกันคุณภาพของวัคซีนหรือระบบลูกโซ่ความเย็นเป็นกระบวนการที่สำคัญที่จะช่วยให้วัคซีนมีคุณภาพดีจากผู้ผลิตจนถึงกลุ่มเป้าหมายที่รับบริการสามารถป้องกันโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่หากระบบลูกโซ่ความเย็นขาดตอนตรงจุดใดจุดหนึ่งจะส่งผลให้วัคซีนเสื่อมคุณภาพทันที (ศิริรัตน์ เตชะรัตน์, 2554)

จากสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 นานาประเทศทั่วโลกจึงมีการพัฒนาวัคซีนเพื่อเป็นเครื่องมือในการป้องกันโรค สำหรับประเทศไทยเริ่มมีการให้วัคซีนโควิด 19 ตั้งแต่วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2564 มาอย่างต่อเนื่องโดยข้อมูล ณ วันที่ 19 กรกฎาคม 2564 มีการให้วัคซีนโควิด 19 สะสม 14,547,244 โดส จังหวัดที่มีการให้วัคซีนมากที่สุดได้แก่กรุงเทพมหานคร, ภูเก็ต, สมุทรปราการ, นนทบุรี และชลบุรี (กรมควบคุมโรค, 2564) และจากการสำรวจความครอบคลุมการฉีดวัคซีน โควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทรา ณ วันที่ 31 ตุลาคม 2564 มีจำนวนประชากรที่ได้รับวัคซีนเข็มที่ 1 จำนวน 572,721 คน (ร้อยละ 76) ได้รับวัคซีนเข็มที่ 2 จำนวน 392,228 คน (ร้อยละ 52) โดยมีผู้สูงอายุ 60 ปีขึ้นไปได้รับวัคซีนเข็มที่ 1 จำนวน 86,494 คน (ร้อยละ 72) ได้รับวัคซีนเข็มที่ 2 จำนวน 69,271 คน (ร้อยละ 58.03) นอกจากนี้ ผู้ป่วยโรคเรื้อรัง 7 กลุ่มโรคได้รับวัคซีนเข็มที่ 1 จำนวน 50,684 คน (ร้อยละ 81.83) และได้รับวัคซีนเข็มที่ 2 จำนวน 35,716 คน (ร้อยละ 57.66) ซึ่งการให้วัคซีนโควิด 19 เป็นวัคซีนใหม่ที่ต้องให้บริการแก่กลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มและภายในระยะเวลาที่จำกัด(กรมควบคุมโรค,

2564) ซึ่งการบริหารจัดการและการประกันคุณภาพวัคซีนที่มีประสิทธิภาพจะทำให้กลุ่มเป้าหมายได้รับวัคซีนที่ดีสามารถป้องกันโรคได้ แต่หากกระบวนการบริหารจัดการวัคซีนขาดตอนตรงจุดใดจุดหนึ่งจะส่งผลให้วัคซีนเสื่อมคุณภาพทันที เนื่องจากวัคซีนเป็นชีววัตถุที่ทำจากเชื้อโรคชนิดเดียวกับเชื้อที่ก่อโรคต่างหากที่เชื้อโรคที่นำมาผลิตเป็นวัคซีนนั้นเป็นเชื้อที่ตายหรืออ่อนกำลังลง แต่เชื่อนั้นสามารถทำให้เกิดภูมิคุ้มกันในร่างกายมนุษย์ได้ โดยวัคซีนมีความไวต่อความร้อน ซึ่งความร้อนที่สูงขึ้นจะทำให้วัคซีนมีอายุสั้นลงหรือเสื่อมสภาพ ไม่มีประโยชน์ในการป้องกันโรค แม้จะนำมาเก็บในตู้เย็นอีกครั้งก็ไม่สามารถทำให้คุณภาพกลับคืนเหมือนเดิมได้

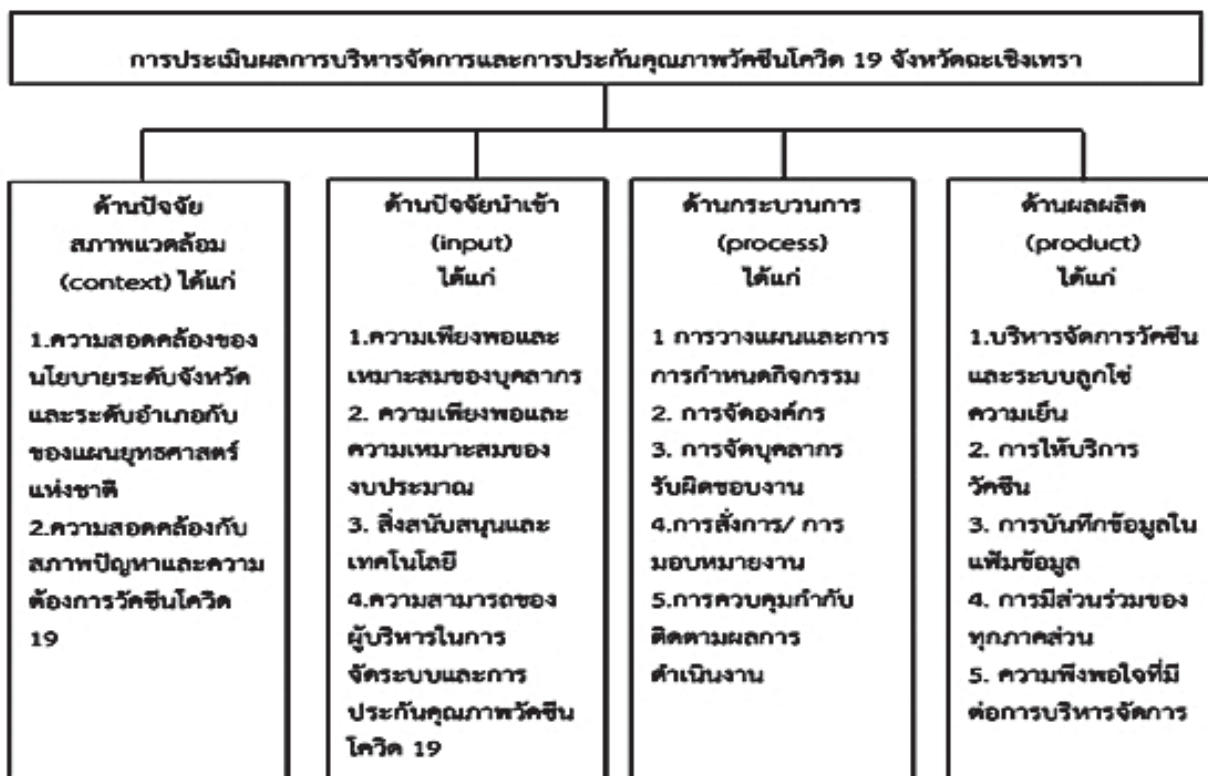
ปัจจุบันการประเมินผลมีความจำเป็นและมีความสำคัญทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนเนื่องจากสามารถประยุกต์ใช้ผลการประเมินเพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์กร พัฒนานโยบายหรือเพื่อวางแผนการดำเนินงานโดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้บริการวัคซีนโควิด 19 ที่มีความจำเป็นเร่งด่วนและกลุ่มเป้าหมายที่ต้องให้บริการมีจำนวนมาก ในขณะที่มีเวลาจำกัดเพื่อควบคุมการระบาดของโรคโควิด 19 ประกอบกับการประเมินผลตามแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม หรือ Stufflebeam's CIPP Model (Stufflebeam, 1971) ซึ่งเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางเนื่องจากการประเมินที่ครอบคลุมในทุกด้านทั้งด้านสภาพแวดล้อมด้านปัจจัยนำเข้าด้านกระบวนการและด้านผลผลิต เช่นการศึกษาของ พัชรกร คอนจันงค์

(2558) ที่ศึกษาการประเมินผลโครงการพัฒนาคุณภาพการจัดเก็บวัคซีนและกระจายวัคซีนสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคในหน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดนครราชสีมาพบว่า 1) ด้านบริบทผู้บริหารเห็นความสำคัญและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ 2) ปัจจัยนำเข้า มีการประชุมชี้แจงที่เหมาะสม 3) ด้านกระบวนการ จัดทำแผนการบริหารจัดการที่ชัดเจน และ 4) ด้านผลผลิต มีการบริหารจัดการตามเกณฑ์มาตรฐาน และจากผลสำคัญดังกล่าวจัดการและการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทรา เพื่อให้ทราบถึงผลการบริหารจัดการ ผลการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการและการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 ผลที่ได้จากการวิจัยนี้จะสามารถนำไปปรับปรุงการบริหารจัดการวัคซีน รวมทั้งนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและวางแผนการให้บริการเพื่อให้ประชาชนได้รับวัคซีนที่มีประสิทธิภาพสูงสุดต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประเมินผลการบริหารจัดการวัคซีนโควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทราในด้านปัจจัยสภาพแวดล้อมด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต
2. เพื่อประเมินผลการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 คลังวัคซีนของหน่วยบริการจังหวัดฉะเชิงเทรา
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการและการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัยตามแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาสามารถนำไปใช้ในการวางแผนการพัฒนาระบบบริหารจัดการและการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทราให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพิ่มความครอบคลุมการให้บริการวัคซีน โควิด 19 แก่ประชาชนในจังหวัดฉะเชิงเทราสามารถป้องกันควบคุมโรคได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงประเมิน (evaluation research) รูปแบบการประเมินแบบซิปป์โมเดล (CIPP model) (Stufflebeam, 1971) ดำเนินการวิจัยในพื้นที่ ทั้ง 11 อำเภอในจังหวัดฉะเชิงเทรา

ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการและการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 ประชากรกลุ่มตัวอย่างเจาะจงเลือก (Purposive Sampling) จากคณะทำงานบริหารจัดการวัคซีนที่มีคุณสมบัติคือเป็นคณะทำงานที่ปฏิบัติงานวัคซีน ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงานของโรงพยาบาลสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ หรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมากกว่า 3 ปีนับตั้งแต่ปี 2566 ย้อนหลัง และสมัครใจจำนวน 11 คน

2. การวิจัยเชิงปริมาณเพื่อประเมินผลการบริหารจัดการวัคซีนโควิด 19 และประเมินผลการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 คลังวัคซีนของหน่วยบริการจังหวัดฉะเชิงเทรา ประชากรได้แก่ คณะทำงาน

บริหารจัดการวัคซีนโควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทรา (ประกอบด้วยคณะทำงานด้านบริการ, ด้านการประกันคุณภาพวัคซีน, ด้านระบบข้อมูล, ด้านวิชาการและด้านการเผยแพร่ข่าวสาร) จำนวน 129 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรทาร์ยามาเน (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 70 คน สุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้นโดยกำหนดสัดส่วนในแต่ละชั้นภูมิโดยใช้แนวคิดของธีรวุฒิ เอกะกุล (2543)

เกณฑ์คัดเข้าร่วมการวิจัยได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่สมัครใจเข้าร่วมการศึกษาวิจัย

เกณฑ์คัดออกจากการวิจัยได้แก่ ความไม่สะดวกในการให้ข้อมูลเช่น ความวิตกกังวล ความเครียด ภาวะความเจ็บป่วยหรือการย้ายภูมิลำเนาเป็นต้น

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง โดยเคารพความเป็นบุคคล เช่นการปกป้องสิทธิของกลุ่มตัวอย่าง โดยสามารถบอกเลิกการเข้าร่วมการวิจัยได้ตลอดเวลาโดยไม่ต้องอธิบายเหตุผล กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิปฏิเสธหรือเลือกที่จะไม่ตอบคำถามข้อใดข้อหนึ่งก็ได้ รวมถึงรักษาความลับของข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ศึกษา

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ดังนี้

1.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับเก็บข้อมูล การประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับระบบลูกโซ่ความเย็น คุณภาพการให้บริการวัคซีนและการบันทึกข้อมูลในแฟ้มข้อมูล

1.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับเก็บข้อมูล ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการและการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทราที่ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการวัคซีนโควิด 19 การจัดสรรทรัพยากรและสิ่งสนับสนุน การวางแผนและการบริหารจัดการองค์กรและคุณภาพการให้บริการวัคซีนโควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งผ่าน

การตรวจคุณภาพเครื่องมือโดยผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความสอดคล้องของเครื่องมือกับวัตถุประสงค์การวิจัย

2. การวิจัยเชิงปริมาณ มีเครื่องมือในการเก็บข้อมูลได้แก่ แบบประเมินผลการบริหารจัดการและการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยพัฒนาจากแบบประเมินมาตรฐานการดำเนินงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคในระดับคลังอำเภอ (กรมควบคุมโรค, 2564) แบ่งเป็น 4 ด้านตามแนวคิดชิปปโมเดลได้แก่ ด้านปัจจัยสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต โดยลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับจำนวน 40 ข้อ โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือเชิงปริมาณ โดยผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญด้านวัคซีนด้านการบริหารจัดการ และด้านการประเมินผล รวม 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความครบถ้วนและความสอดคล้องกับเนื้อหาของแบบสอบถาม (IOC: item objective congruence Index) กับนิยาม โดยพบว่าค่าความตรง (validity) ของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง 0.6-1.0 ซึ่งผ่านเกณฑ์ทั้งหมด และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.88

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยเป็นแบบผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ดังนี้

1. การวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์จากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเรื่องการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 จำนวน 11 คนๆ ละไม่เกิน 30 นาที ณ สถานที่ที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวกเช่น สถานที่ทำงาน หรือที่พักอาศัย

2. การวิจัยเชิงปริมาณ รวบรวมข้อมูลจากการสำรวจจากแบบประเมินผลการบริหารจัดการและประเมินผลการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยผู้วิจัยดำเนินการสำรวจกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 70 คน และได้รับการตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 100

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics Analysis) ได้แก่ ค่าความถี่ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพได้แก่ ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการและการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทราด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis)

ผลการศึกษา

1. ผลการประเมินผลการบริหารจัดการวัคซีนโควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า ด้านปัจจัย สภาพแวดล้อมมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และความสอดคล้องกับสภาพปัญหาการบริหารจัดการวัคซีนโควิด 19 ที่เหมาะสมระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.38$, $S.D.=0.60$) ด้านปัจจัยนำเข้ามีความเหมาะสมของบุคลากร งบประมาณ สิ่งสนับสนุนและเทคโนโลยี และความสามารถของผู้บริหารในการจัดระบบการประกันคุณภาพ วัคซีนในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$, $S.D.=0.42$) ด้านกระบวนการมีความเหมาะสมของการวางแผน การกำหนด กิจกรรม การจัดบุคลากรรับผิดชอบงาน การสั่งการ การมอบหมายงาน และการควบคุมกำกับ ติดตามผล การดำเนินงานในระดับมาก ($\bar{X} = 3.18$, $S.D.=0.450$) และด้านผลผลิตมีความเหมาะสมของการบริหารจัดการ วัคซีนและระบบลูกโซ่ความเย็น การให้บริการวัคซีน การบันทึกข้อมูลในแฟ้มข้อมูล การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและความพึงพอใจที่มีต่อการบริหารจัดการ ในระดับมากเช่นเดียวกัน ($\bar{X} = 4.06$, $S.D.=0.380$) (ดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ยระดับการปฏิบัติการบริหารจัดการวัคซีนโควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทรา จำแนกตามปัจจัย 4 ด้าน

ปัจจัย	คะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D)	ระดับ ความเหมาะสม
ด้านสภาพแวดล้อม	4.38	0.601	มากที่สุด
ด้านกระบวนการ	3.84	0.420	มาก
ด้านกระบวนการ	3.18	0.450	มาก
ด้านผลผลิต	4.06	0.380	มาก
รวม	3.87	0.462	มาก

2. ผลการประเมินการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 คลังวัคซีนของหน่วยบริการจังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า (1) ด้านระบบลูกโซ่ความเย็น บุคลากรสาธารณสุขส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่าระบบลูกโซ่ความเย็น เป็นการเก็บรักษาวัคซีนและอุปกรณ์ในการเก็บรักษาวัคซีนเท่านั้น รวมทั้งความไม่มั่นใจในแนวทางปฏิบัติทั้งการจัดเก็บและการขนส่งวัคซีนเนื่องจากวัคซีนโควิด 19 เป็นวัคซีนที่ผลิตขึ้นใหม่เพื่อใช้ในสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีการระบาด (2) ด้านคุณภาพการให้บริการ พบว่าบุคลากรสาธารณสุขมีความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวัคซีนโควิด 19 ที่ยังไม่ชัดเจนในแนวทางการให้บริการวัคซีนแก่ประชาชน (3) ปัญหาอุปสรรคการบริหารจัดการวัคซีนโควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าประชาชนมีทัศนคติที่มีต่อการฉีดวัคซีนโควิด 19 ในผู้สูงอายุและผู้ป่วย 7 กลุ่มโรคส่งผลกระทบต่อจิตใจรับการฉีดวัคซีน (4) แนวทางการให้บริการวัคซีนตามชนิดของวัคซีนและกลุ่มเป้าหมาย มีการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงบ่อยส่งผลกระทบต่อรูปแบบการให้บริการประชาชน ด้านการบันทึกข้อมูลในด้านแนวทางปฏิบัติ ด้านระบบสารสนเทศของหน่วยงาน ยังไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกันและมีความล่าช้าส่งผลกระทบต่อประชาชนเกิดความไม่มั่นใจในการเข้ารับการฉีดวัคซีน (5) ความทันเวลาและความชัดเจนระดับนโยบายในการสรุปผลการสอบสวนโรคกรณีพบผู้เสียชีวิตภายหลังได้รับวัคซีนส่งผลกระทบต่อจิตใจเข้ารับวัคซีนของประชาชน

3. ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการและการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าควรดำเนินการในด้าน 1) จัดตั้งคณะกรรมการบริหารจัดการวัคซีนแบบบูรณาการทุกภาคส่วน 2) จัดทำแนวทางปฏิบัติเรื่องการบริหารจัดการวัคซีนจังหวัดฉะเชิงเทราที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน 3) จัดอบรมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัคซีนโควิด 19

และระบบลูกโซ่ความเย็นสำหรับบุคลากร 4) จัดตั้งคณะทำงานกำกับติดตามคุณภาพการให้บริการวัคซีนโควิด 19 และ 5) ปรับปรุงระบบสารสนเทศให้สอดคล้องกับระบบการบันทึกข้อมูลวัคซีนตามนโยบายที่กำหนด

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาประเมินผลการบริหารจัดการและการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่า

1. ผลการประเมินการบริหารจัดการวัคซีนโควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทราในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยด้านสภาพแวดล้อมมีการปฏิบัติมากที่สุด สำหรับด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิตมีการปฏิบัติในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากเป็นนโยบายเร่งด่วนระดับประเทศที่ทุกหน่วยงานให้ความร่วมมือเพื่อให้ประชาชนได้รับวัคซีนโควิด 19 อย่างรวดเร็ว จึงถูกจัดลำดับความสำคัญในการตอบสนองนโยบายเป็นลำดับต้นๆ สอดคล้องกับการศึกษาของ สุภาพร สนองเดช (2565) ที่ศึกษาการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการวัคซีนโควิด 19 ในจังหวัดเลย พบว่าการพัฒนาระบบบริหารจัดการวัคซีนโควิด 19 โดยการใช้ LEAN Concept สามารถจัดการวัคซีนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่นเดียวกับการศึกษาของเพ็ญศิริ อรรถวงษ์และประณีต ส่งวัฒนา (2565) ที่ศึกษาการถอดบทเรียนความสำเร็จของพยาบาลผู้นำในการบริหารจัดการบริการฉีดวัคซีนโควิด 19 แบบเบ็ดเสร็จ: กรณีศึกษาศูนย์ฉีดวัคซีน สงขลา พบว่ามีปัจจัยหลายประการเริ่มจากการวางแผนเตรียมความพร้อมที่ดี การมีนโยบายของผู้บริหารระดับสูงที่ชัดเจน การมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการและคณะทำงานผู้รับผิดชอบ การมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย มีการทักษะในการบริหารจัดการแบบเบ็ดเสร็จ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้าการบริหารโดยยึด

วัตถุประสงค์มาใช้ในการดำเนินงานจนประสบความสำเร็จ ประชาชนได้รับวัคซีนมากกว่าร้อยละ 70 และประชาชนมีความพึงพอใจไม่เกิดข้อร้องเรียน

2. ผลการประเมินการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 คลังวัคซีนของหน่วยบริการจังหวัดฉะเชิงเทราพบว่าด้านระบบลูกโซ่ความเย็น เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ไม่มั่นใจในแนวทางปฏิบัติทั้งการจัดเก็บและการขนส่งวัคซีน ด้านคุณภาพการให้บริการ พบว่าความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวัคซีนโควิด 19 ในบุคลากรสาธารณสุขที่ยังไม่ชัดเจนส่งผลต่อการสื่อสารและการให้บริการแก่ประชาชน ด้านการบันทึกข้อมูลพบว่าแนวทางปฏิบัติระบบสารสนเทศของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากวัคซีนโควิด 19 เป็นวัคซีนที่เริ่มขึ้นใหม่เพื่อหยุดการระบาดของโรคโควิด 19 ที่มีหลากหลายชนิดวัคซีนรวมทั้งแนวทางการให้บริการฉีดวัคซีนยังมีการปรับเปลี่ยนอยู่บ่อยครั้ง จึงเกิดความไม่มั่นใจในทางปฏิบัติ สอดคล้องกับการศึกษาการประเมินคุณภาพการบริหารจัดการวัคซีนของคลังวัคซีนโรงพยาบาลในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (สมคิด เพชรชาติและวัชรศักดิ์ สารพร, 2564) พบว่าคลังวัคซีนที่ผ่านการประเมินด้านการบริหารจัดการทั่วไปร้อยละ 57.6 เนื่องจากในสถานการณ์ระบาดของโรคโควิด 19 ขาดแคลนบุคลากรผู้รับผิดชอบงาน

3. ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการและการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ 1) จัดตั้งคณะทำงานการบริหารจัดการวัคซีนแบบบูรณาการทุกภาคส่วน 2) จัดทำแนวทางปฏิบัติเรื่องการบริหารจัดการวัคซีนจังหวัดฉะเชิงเทราที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน 3) จัดอบรมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัคซีนโควิด 19 และระบบลูกโซ่ความเย็นสำหรับบุคลากร 4) จัดตั้งคณะทำงานกำกับติดตามคุณภาพการให้บริการวัคซีนโควิด 19 และ 5) ปรับปรุงระบบสารสนเทศให้สอดคล้องกับระบบการ

บันทึกข้อมูลวัคซีนตามนโยบายที่กำหนด ทั้งนี้อาจเนื่องจากการดำเนินงานบริหารจัดการวัคซีนโควิด 19 เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ประชาชนได้รับวัคซีนโควิด 19 อย่างรวดเร็วและทั่วถึงต้องใช้ความร่วมมือจากทั้งหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชนและภาคประชาชน จึงต้องมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ดังเช่นการศึกษาของ ภัทรินทร์ อิศระพิทักษ์กุล (2562) ที่ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจำนวนยาและเวชภัณฑ์ที่ไม่ใช่ยาของฝ่ายเภสัชกรรม พบว่าผู้รับผิดชอบงานมีภาระงานมาก การมอบหมายงานเป็นลายลักษณ์อักษรมีความสำคัญ

สรุปผล

การประเมินผลการบริหารจัดการและการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินผลการบริหารจัดการวัคซีนโควิด 19 ประเมินผลการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 และจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการและการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทราสรุปผลดังนี้

1. ผลประเมินการบริหารจัดการวัคซีนโควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทรา พบว่าในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยพบว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมมีการปฏิบัติมากที่สุด ด้านปัจจัยนำเข้า ปัจจัยด้านกระบวนการและปัจจัยด้านผลผลิต มีการปฏิบัติในระดับมากทุกด้าน

2. ผลการประเมินการประกันคุณภาพวัคซีนโควิด 19 คลังวัคซีนของหน่วยบริการจังหวัดฉะเชิงเทราพบว่าด้านระบบลูกโซ่ความเย็น เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ไม่มั่นใจในแนวทางปฏิบัติทั้งการจัดเก็บและการขนส่งวัคซีน ด้านคุณภาพการให้บริการพบว่าต้องเพิ่มพูนความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับคุณภาพวัคซีนโควิด 19 และแนวทางการให้บริการแก่ประชาชน ด้านการบันทึกข้อมูลพบว่าแนวทางปฏิบัติระบบสารสนเทศ

ของหน่วยงานไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกันและมีความล่าช้าส่งผลให้ประชาชนเกิดความไม่มั่นใจในการเข้ารับการฉีดวัคซีน

3. ข้อเสนอเชิงนโยบายการบริหารจัดการและการประกันคุณภาพวัคซีน โควิด 19 จังหวัดฉะเชิงเทรา ควรดำเนินการในด้าน 1) จัดตั้งคณะทำงานการบริหารจัดการวัคซีนแบบบูรณาการทุกภาคส่วน 2) จัดทำแนวทางปฏิบัติเรื่องการบริหารจัดการวัคซีนจังหวัดฉะเชิงเทราที่เป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน 3) จัดอบรมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัคซีนโควิด 19 และระบบลูกโซ่ความเย็นสำหรับบุคลากร 4) จัดตั้งคณะทำงานกำกับติดตามคุณภาพการให้บริการวัคซีนโควิด 19 และ 5) ปรับปรุงระบบสารสนเทศให้สอดคล้องกับระบบการบันทึกข้อมูลวัคซีนตามนโยบายที่กำหนด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานสาธารณสุข โรงพยาบาลควรจัดอบรมเรื่องงานสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค ระบบลูกโซ่ความเย็นแก่บุคลากรทุกระดับเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความชำนาญในการปฏิบัติงาน

2. โรงพยาบาลควรดำเนินการวิเคราะห์สถานการณ์สภาพแวดล้อมขององค์กรอย่างต่อเนื่องเพื่อสะท้อนข้อเท็จจริงของการบริหารจัดการและพิจารณาแนวทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เป็นรูปธรรม และเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการวัคซีนจังหวัดฉะเชิงเทราให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

3. สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 6 ชลบุรี, สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดฉะเชิงเทราและสำนักงานสาธารณสุขอำเภอควรประสานความร่วมมือเพื่อจัดให้มีการนิเทศ ติดตาม ตรวจสอบการบริหารจัดการและระบบลูกโซ่ความเย็นอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างทันที่

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวข้อง อาทิ ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการด้านการเฝ้าระวังการเกิดอาหารไม่พึงประสงค์ภายหลังได้รับวัคซีนโควิด 19

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการได้รับการฉีดวัคซีน รวมทั้งศึกษาวิเคราะห์คุณภาพของการปฏิบัติงานบริหารจัดการวัคซีน เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนแก้ไขปัญหาและสนับสนุนการบริหารจัดการวัคซีนและระบบลูกโซ่ความเย็นให้มีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กรมควบคุมโรค. (2564). แนวทางการให้วัคซีนโควิด 19

ในสถานการณ์การระบาดปี2564ของประเทศไทย

(ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท ทีเอส

อินเตอร์พริ้นท์ จำกัด.

กระทรวงสาธารณสุข. (2565). สถานการณ์โรคติดเชื้อ

ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มาตรการ

สาธารณสุขและปัญหาอุปสรรคการป้องกัน

ควบคุมโรคในผู้เดินทาง. สืบค้นวันที่30มกราคม

2564, จาก: <https://1th.me/2nJ04>.

กุลกัญญา โชคไพบูลย์กิจ. (2550). ตำราวัคซีน

และการสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรค. พิมพ์ครั้งที่ 2.

กรุงเทพฯ: ศรีเมืองการพิมพ์.

พัชรกร คอนจำนงค์. (2558). ศึกษาการประเมินผล

โครงการพัฒนาคุณภาพการจัดเก็บวัคซีนและ

กระจายวัคซีนสร้างเสริมภูมิคุ้มกันโรคใน

หน่วยบริการปฐมภูมิ จังหวัดนครราชสีมา.

สาธารณสุขศาสตร์ มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย

ราชภัฏนครราชสีมา. นครราชสีมา:มหาวิทยาลัย

ราชภัฏนครราชสีมา.

- เพ็ญศิริ อรรถวรงค์และประณีต ส่งวัฒนา. (2565). การถอดบทเรียนความสำเร็จของพยาบาลผู้นำในการบริหารจัดการฉีดวัคซีนโควิด 19 แบบเบ็ดเสร็จ:กรณีศึกษาศูนย์ฉีดวัคซีน สงขลา. **วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์**. 15(1): 234-249.
- ภัทรินทร์ อิศระพิทักษ์กุล. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจำนวนยาและเวชภัณฑ์ที่ไม่ใช่ยาของฝ่ายเภสัชกรรม โรงพยาบาลศูนย์การแพทย์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. สืบค้นวันที่ 24 มีนาคม 2565, จาก <http://ba-abstract.ru.ac.th/index.php/abstractData/viewIndex/192.ru>
- ศิริรัตน์ เตชะรัตน์. (2554). **คู่มือการบริหารจัดการวัคซีนและระบบลูกโซ่ความเย็น**. กรุงเทพฯ: ศรีเมืองการพิมพ์.
- สมคิด เพชรชาติและวัชรศักดิ์ สารพร. (2564). การประเมินคุณภาพการบริหารจัดการวัคซีนของคลังวัคซีนโรงพยาบาลในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส) ปีพ.ศ. 2563. **วารสารกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์**. 63(4). 836-845.
- สุภาพร สอนองเดช. (2565). การพัฒนาระบบบริหารจัดการวัคซีนโควิด 19 ในจังหวัดเลย. **วารสารโรงพยาบาลเลย**. 1(1). 1-8.
- Stufflebeam, D. L. (1971). The Relevance of the CIPP Evaluation Model for Educational Accountability. *Journal of Research and Development in Education*, 5, 19-25.
- Yamane, T. (1973). **Statistic : on introductory analysis**. New York : Harper and Row.